

לְבַנְיִינָה שֶׁל הַלֵּבָה

שיעורי הלכות שבת מפי מו"ר רה"י בביהמ"ד בשבת קודש
מלאכת בונה (12) – פתיחת שקית חלב בשבת

היא רק כדי להביא את הבמבה ללקוח – זו דרך כל העולם לקרוע לפתוח ולזרוק.

אמנם שקיות חלב יש להתבונן משום שדרך העולם לפתוח השקית ולהשאיר את החלב בתוכה עד שייגמר, אולי יום ואולי יומיים, ולפעמים מיד, אבל ודאי זו דרך העולם להשאיר את הכול בשקית. השאלה איך להתייחס לשקית זו - האם היא בגדר כלי גמור בגלל דבר זה או שנאמר שזה ככלי גרוע שהזכרנו מקודם, מוסתקי. אם זה כלי גמור בודאי אסור לפתוח.

יותר מסתבר לומר שדינו כמוסתקי, והדין במוסתקי שמותר לסתרו אבל אסור לעשות לו פתח נאה, או מהתורה, או עכ"פ מדרבנן, ואם כן אסור לפתוח בשבת פתח בסכין או במתקן שיש היום שיש בו סכין או במספרים אפילו אם יחדו אותם לשבת.

אמנם יש צד לומר ששקית חלב דינה יותר גרוע משום שמצאנו בהלכה דין "חותלות"⁵.

חותלות זהו דין המוזכר בגמרא⁶ בו כלים שעשויים מכפות תמרים כמין סלים (סלי נצרים), מניחים בהם תמרים להתבשל וכאשר הם מוכנים שוברים את הסל וזורקים אותו. השו"ע התיר משום שזה כמו לשבור אגוז להוציא מתוכו את האוכל⁷ וא"כ ודאי שקית

נעסוק בשאלה מעשית מאוד, בפתיחת שקית חלב בשבת.

אנו עוסקים במלאכת בונה ובארנו שיש מחלוקת ראשונים אם יש בנין בכלים וגם מחלוקת הפוסקים. אמנם דעת השו"ע לפסוק שיש בנין וסתירה בכלים,¹ ורק בכלי גרוע שנקרא בגמרא "מוסתקי", שזו חבית שעשויה משברי כלי מודבקים, אין איסור בנין וסתירה. אמנם דעת הגר"א² לפסוק כשיטת רש"י שאין איסור בנין וסתירה בכלים בכלל אלא רק בקרקע, בתים, אהלים, וכדומה.³

זאת אומרת, לבנות ולסתור כלי טוב- בודאי שיש בו איסור תורה של בנין וסתירה לדעת השו"ע.

לעומת זאת בכלי גרוע, "מוסתקי", אין בנין וסתירה. אמנם גם בו יש איסור של פתיחת פתח נאה משום שגם יצירת פתח היא בנין שחייבים עליו, אם זה פתח גמור שעשוי להכניס ולהוציא. יש אומרים שיצירת פתח נאה בכלי גרוע אסורה מן התורה, ויש אומרים שאסורה מדרבנן.⁴

בודאי אם זו שקית במבה וכדו' שנועדה להחזיק את האוכל עד רגע האכילה, וקורעים ואוכלים את התכולה, אין בזה איסור לכולי עלמא משום שאינה כלי וכל מטרת השקית

¹ ע' שו"ע אר"ח שי"ד, ובב"י שם

² באור הגר"א שם

³ ע' רש"י ביצה כב. ד"ה "אין תורת בנין בכלים"

⁴ מחלוקת רש"י ותוס', ע' ביצה לג; רש"י ד"ה "מוסתקי", תוס' ד"ה "כי תניא",

⁵ שו"ע שם סע' ח'

⁶ שבת קמו.

⁷ החותלות היא כמו שומר לפרי, כמו קליפה, ואין לה דין כלי.

במבה היא בכלל זה אבל בשקית חלב זו שאלה משום שמאחסנים את החלב בשקית.

האגרות משה⁸ נוטה לומר ששקיות סוכר וכדו' דינם כחותלות ואם כן הוא הדין לשקית חלב, ואף שמשאירים את תכולת השקית איזה זמן, כנראה למד שגם בחותלות משאירים זמן זה ואוכלים. בכלי כזה לא מצאנו איסור בעשיית פתח אבל סוף סוף הרי זו מחלוקת אם זה מוסתקי או חותלות ולצד שזה מוסתקי יש בזה איסור בעשיית פתח.

לכן יש לומר שהנכון ביותר הוא לפתוח שקית חלב באופן שלא מתקן פתח נאה (בשיניים) ולרוקן התכולה לכלי אחר ולזרוק את השקית כמו במבה.⁹ וגם מי שרוצה להשאיר בשקית נכון שלא יעשה פתח נאה, ומי שילך עם זה עד הסוף שזה כמו במבה ויפתח פתח נאה בסכין נראה שאין מוחין בידו. אמנם גם האגרות משה שהקל שם, כתב שזה מצד הדין, אבל למעשה אין להתיר כיון שבני תורה מועטים, כדי שלא יבואו להקל יותר.

לסיכום יש ג' דינים. בכלי גמור יש איסור בנין וסתירה ועשיית פתח. במוסתקי אין איסור בנין וסתירה אבל יש איסור עשיית פתח נאה לפחות מדרבנן. ובחותלות אין איסור סתירה ולא איסור עשיית פתח.

השאלה למה יש לדמות שקית חלב, לכלי גמור או למוסתקי או לחותלות, ובהתאם לזה ההלכה. מי שירצה לחתוך פתח יש לו על מה לסמוך, נראה שהטוב ביותר הוא לפתוח באופן שאינו נאה ואחר כך לשפוך תכולת השקית לאיזה כלי.

⁹ בשמירת שבת כהלכתה נתן גם פתרון לעשות פתח קטנטן, ואולי כוונתו שפתח קטנטן עשוי רק להוציא.

⁸ או"ח ח"א קכ"ב.

